

PERE CALDERS, ARTISTA PLÀSTIC

JOAN PINYOL

A molts se'ls allarguen els bigotis quan saben que Salvador Dalí va escriure novel·les i guions cinematogràfics. Molts altres van celebrar la descoberta de la faceta de dibuixant de Mercè Rodoreda. Com que la vida és prou curta per poder esplaiar tota la creativitat innata d'algunes ànimes, n'hi ha que són polifacètiques. Com la de Pere Calders, també dibuixant i artista plàstic.

Els que sentim una veritable passió per les seves expressions narratives, sobretot com a contista, sabem que va tenir una doble formació inicial. La literària, sota el mestratge del seu pare, el dramaturg Vicenç Caldés i del mestre Josep Parunella, des de la lloable Escola Catalana Mossèn

Cinto. I l'artística, a Llotja (l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona), on se li va despertar la vocació de dibuixant i de grafista que va obrir-li les portes del periodisme: amb dibuixos i també una secció fixa de crítica artística al *Diari Mercantil*, entre d'altres. I encara més. Durant tres anys, Calders va treballar com a aprenent de grafista en un taller d'escenografia cinematogràfica i es va convertir en un membre molt actiu del Sindicat de Dibuixants Professionals. Va col·laborar en la propaganda gràfica de guerra que havia d'enaltir l'esperit dels defensors del govern legítim i va fer possible el reflotament de dues publicacions satíriques amb una llarga tradició al nostre país: *Papitu* (1908-1937) i *L'Esquella de la Torratxa* (1872-1939), on va excel·lir també com a ninotaire sota el nom de Kalders al costat del seu inseparable amic i cunyat, Avel·lí Artís-Gener (Tísner). La maleïda guerra va engegar en orris també aquestes publicacions i ell, l'home més antibel·licista del món, es va allistar com a voluntari de l'Exèrcit de la República. Dins el cos de carrabiners, es va convertir en sergent cartògraf a la batalla de Terol amb l'estratègic encàrrec d'orientar els grans oficials republicans en la interpretació de mapes.

Després de la desfeta i un cop a Mèxic, el vessant d'artista plàstic de Calders va obrir-li el camí professional, gràcies sobretot al suport que va rebre

de Josep Carner, que va comprar-li tres contes poc després de desembarcar del vapor *Mexique* i que va posar-lo en contacte primer amb l'editorial Atlante i després, i sobretot, amb la Unió Tipogràfica Editorial Hispanoamericana (UTEHA), en la qual va especialitzar-se com a dibuixant comercial i publicista gràfic, il·lustrador, creador de logotips i dissenyador de portades de llibres de divulgació científica. La prova del seu prestigi creixent són les dues obres seves que van representar Mèxic a la Internacional Facht Exhibition, una exhibició de portades de llibres de tot el món organitzada pel ministeri d'Educació d'Anglaterra i el museu Victòria-Albert de Londres. Reconegut, doncs, com a grafista de renom amb estudi propi i apassionat també per la reproducció fotogràfica d'imatges, el mateix Josep Carner va dedicar-li el poema «Xicranda de Mèxic» després que Calders li regalés el dibuix titulat «Dels arbres despulats per l'hivern de la conca de Texcoco», la qual cosa ens fa avinent un altre vessant artístic: el Calders autor de les aquarel·les i els olis que va pintar durant els vint-i-tres anys que va viure a Mèxic. La vida als carrers de la capital, parcs, monuments, llargues avingudes com el Paseo de la Reforma —que uneix el Zócalo amb el bosc de Chapultepec i que constitueix l'eix de Mèxic DF—, amb una barreja d'estils arquitectònics, palaus colonials, torres

residencials a l'estil europeu..., res no es va escapar de la seva mirada lúcida i del traç artístic singular que va quedar fixat en els nombrosos quadres que avui pengen en moltes cases mexicanes. Com la del mestre i editor empordanès Abelard Fàbrega (Cabanès, 1894 - Mèxic DF, 1991) que va exercir la docència a Igualada als anys vint i gràcies al qual l'any 2012 es va poder exposar una selecció de l'obra plàstica de Pere Calders al Museu de l'Empordà, a Figueres.

Un cop el nostre artista plàstic va retornar de l'exili mexicà, just quan UTEHA va comprar l'editorial Montaner i Simon (on avui es troba la Fundació Tàpies del carrer Aragó de Barcelona), Calders hi va continuar treballant. Gràcies a Dagoll Dagom i al seu efecte *Antaviana* (1978), vam recuperar el narrador del real meravellós, el contista, el prestigiador de les paraules, l'home de la desbordant imaginació, l'articulista incisiu i assenyat, i també la seva sublim ironia, però a l'ombra de l'atzavara va quedar la part plàstica del tot creatiu que va ser Pere Calders. Com que no seria just menystenir-la, ja és hora que la reivindicuem.